

«Si portéssim ara Sinatra a València, ens dirien que s'ho han de pensar.»

DOMÈNEC UMBERT

TOT AÇÒ ÉS DIFERENT

Xavier Cugat, el rei de la rumba

Xavier Cugat ens ha rebut en pijama, barret i la tele engegada. Hi fan *Tocata*. Diu que ja està tot dit, que ja han parlat massa de la seva vida. Insistim. L'acompanyen dues noies estupendes. Amigues seves. Una és pintora i, l'altra, segurament no.

Una és rossa i l'altra és morena. A poc a poc, entre tots, comencem la conversa. Treu una caixa plena de fotografies: Rita Hayworth, Abbe Lane, Charo Baeza, Frank Sinatra, Bing Crosby, Lana Turner, Ronald Reagan, Gerald Ford, Clark Gable, l'amant d'Al Capone, el rei de Siam, Glen Miller, Elizabeth Taylor, Peter Lawford, Dean Martin, Jerry Lewis, Cantinflas, Antoni Puigvert, i els seus *chihuahas*. Amb tot això, algun dia farà una pel·lícula sobre la seva vida.

Està de bon humor. Ens pregunta si seria un bon negoci portar la Madonna a Barcelona. Diu que vindria encantada. Fa poc que ha sortit de la clínica. Ningú no ho diria. És el Cugui.

Primer violí de l'orquestra de Cuba. Intèrpret del primer so que es va escoltar per la ràdio als Estats Units. Autor de la música de la primera pel·lícula sonora, abans del «jazz singer». Empresari. Descobridor de talents. Amb tots vostès, el rei de la rumba.

Sergi Pàmies/Xavier Montanyà

El rei de la rumba. Director d'orquestra, a sou d'Al Capone.

—Vostè va ser el primer català que va conèixer Ronald Reagan.

—Sí. El vaig conèixer quan treballava d'actor a Califòrnia. Tinc una

fotografia actual que surt ballant amb la seva dona el dia de la presentació de la meua orquestra: Orquestra Xavier Cugat, que ara dirigeix Tito Puente. Perquè vegeu com són els Estats Units, joestic aquí i la meua orquestra està allà.

—Fer-ho aquí seria impossible, ¿no?

—Aquí no es pot fer res. Pregunteu per l'orquestra de Xavier Cugat i us diran: «¿qui és aquest?». A Amèrica, mira, cada setmana m'envien un taló. No està malament la idea ¿eh? ¡Visca Amèrica!

—Vostè, a part de descobrir-lo, va gravar el primer disc de Frank Sinatra...

—Sí. Tenia disset anys i no el coneixia ningú. Me'l van presentar i li vaig proposar de fer un disc. Es va titular *My shawl*, amb la música de *La Mare de Déu*. Li vaig haver de canviar el títol, perquè no ho haurien entès als Estats Units. Li vaig pagar vint-i-cinc

dòlars, que aleshores eren unes tres mil peles.

Seria un èxit, a València, si vingués Sinatra.

—*I tant...*

—Una nit...

—*I tant...*

—A l'estadi, ¿quanta gent podríem posar-hi?

—*Quaranta mil persones.*

—No, no. Moltes més. També els posariem a la gespa.

—*¿El portaria vostè?*

—No sé. No sé. No crec que puguin pagar el que demana.

—*¿Quant demana?*

—Molts milions. El que no s'ha pagat mai, mai a la història d'Espanya. No sé si seria un bon negoci. Potser no val la pena. Ja té setanta anys. I no canta com abans, perquè un home de setanta anys, no canta com un home de vint. Però és Sinatra. ¿Enteneu? Ho pensarem.

Ell vindria ara, a Espanya. Abans no volia. Perquè ho va passar molt malament quan estava casat amb l'Ava Gardner. Estava bojament enamorat d'ella. Ha estat l'amor de la seva vida. I ella el tractava com un gos. Estava embolicada amb Dominguín, amb Mario Cabré, amb «Chamaco», amb qualsevol. És clar, aleshores no era Sinatra, era un jove que cantava. Té mal record d'aquí perquè tot li va succeir a Espanya. Aquí també el van ficar a la presó, per un merder que va haver-hi quan estava fent una pel·lícula a Sevilla. Tenia mals records d'Espanya, però ara ja se li ha passat. Li he dit que això és Catalunya, que no és Espanya. I l'he convençut. Únicament em va dir: «Escolta, Cugui, em pensava que a Espanya el president era un tal González, i ara ha vingut aquí un senyor que es diu Pujol i diu que també és president». Li he hagut d'explicar per què Pujol és també president.

—*Això que hi hagi dos o més presidents a Amèrica no passa.*

—A la gent de Filadèlfia, de Chicago, de Cincinatti, de Boston, Delaware, Los Angeles, Nova York, els pregunten d'on són, i contesten: americans. Aquí, pugues a un taxi i, si preguntes al conductor d'on és, et dirà: aragonès, sevillano, català, valencià. Ningú no m'ha dit mai: sóc espanyol. A Espanya no hi ha espanyols.

—*¿I vostè a Amèrica què deia, que era català o espanyol?*

—Espanyol. Si hagués dit català, no m'entendrien. Una vegada vaig dir que era de Girona, i em van dir que si era italià de Gènova. No sabien què

era Girona, els vaig haver d'escriure el nom i d'explicar la història de la immortal Girona. Però per alguna cosa el Rei Juan Carlos em va donar la Creu d'Isabel la Catòlica, pel que vaig fer per Catalunya a Amèrica.

—*¿I aquí també li han donat medalles?*

—Sí, la de Barcelona.

—*I la Generalitat, ¿no?*

—No. ¿Quina tenen?

—*La de Sant Jordi.*

—Com a Amèrica, el que vol jugar ha d'anar a Las Vegas. Allà no es pot jugar a tot arreu. La meua idea era posar-los tots a la Costa Brava o a la Costa del Sol. El que passa ara és que hi ha quaranta casinets pesseteros, en lloc de tenir-los tots junts i que el món sencer ho sabés. Però aquí som diferents. I Suárez, que és un home de molta paraula, em va dir: «Mira, es una idea estupenda Cugui, manana te va a llamar el señor Tantos», i he gas-

DOMÈNEC UMBERT

«A Espanya no hi ha espanyols.»

—*¡Ah, sí! La de Sant Jordi. Encara no me l'han donada. Esperen que em mori. Quan em mori, la posaran al cementiri. Serà més divertit. Des de dalt m'ho miraré amb uns «lentes» i diré: «Mira, m'han donat la medalla de Sant Jordi, que simpàtic».*

—*¿Vostè i en Clark Gable, durant una època, anaven junts a lligar?*

—El que li sobrava m'ho enviava a mi.

—*¿I li sobrava molt o poc?*

—Ja ho crec que li sobrava. I, en canvi, no era gaire «mujeriego». No era català, era molt americà. Era un home simpàtic, estupend, meravellós. A moltes d'aquí els hauria agradat «llevárselo al huerto». Si el «huerto» no és gaire lluny.

—*Vostè, quan va arribar, volia muntar un Casino, ¿perquè no ho va fer?*

—Aleshores el president era Suárez, li vaig demanar que, quan donessin els permisos per als Casinos, anessin a parar tots a la mateixa província.

—*¿I per què això?*

—*¿Tan malament l'han tractat aquí?*

—Perquè vegeu com és Amèrica, el dia que jo vaig presentar el meu espectacle a Nova York, em van venir a veure tots els directors d'orquestrats, entre ells, Benny Goodman i Glen Miller, i em van regalar la clau de la ciutat. ¿Tu creus que a Barcelona els directors em regalarien una clau? Som diferents. Però tot això a mi em diverteix.

—*En canvi, a Itàlia el van tractar millor i va arribar a fer un programa de televisió.*

—Sí, cada dissabte durant dos anys: «Casa Cugat».

—*¿Va arribar a conèixer el papa, aleshores?*

—Veia el programa. Cada diumenge, m'enviava la Pasqualina per donar-me la seva opinió.

—¿I què deia la Pasqualina?, ¿li agradava?

—Sempre protestava pels escots de l'Abbe Lane. ¡En aquella època! Pobre Papa, si ara veies la televisió, es desmaiaria.

—¿Per què diu que és tan difícil triomfar a Espanya?

—Pel públic. És el més difícil del món. Triomfar a Amèrica no és res, en canvi aquí... Un artista, un gran cantant d'òpera, va als Estats Units i debuta, i la gent n'està encantada. Aquí, si un debuta al Liceu, la gent hi va dient: «A veure què fotrà aquest». Jo he estat al Metropolitan de Nova York, on havia de cantar Caruso, i cinc minuts abans de començar, va sortir un senyor anunciant que Caruso no podria actuar perquè no es trobava bé i, en comptes, cantaria Giovanni Martinelli, un altre tenor, i el públic, tan tranquil. Si al Liceu anuncieu que aquesta nit no pot actuar

Caruso i que el substituirà Agapito González...

—Pobre Agapito...

—¡Pobre Liceu! El cremarien, començarien a llançar mistos encesos.

Ara, per exemple, han organitzat un merder impressionant perquè ha vingut l'Estefania de Mònaco a cantar per un programa del Pedrito Ruiz.

¿I què ha passat? Res. Una noia molt guapa, molt moderna, molt intel·ligent, molt jove, que ha vingut a cantar. Res més. Pobreta, ha vingut a cantar, doncs que canti i que se'n vagi. Aquí només hi ha crítica.

—Però aquí triomfa molt la Isabel Pantoja...

—És intel·ligent. Jo la felicito. I que tregui el nen, i que posi una gran fotografia del Paquirri, i que s'agenolli davant. Fa bé, ¡que cony!, està recollint milions. Bravo. ¡Olé!

—I els catalans encara són més crítics.

—¡Ui! Com han deixat el pobre

Maradona. És un gran futbolista. Diguin el que diguin. Ara, Schuster, ¿què passa? No és ningú. És un gran futbolista. Som «tremendos», home.

—Quan s'arriba a Amèrica, ha de ser molt difícil començar, ¿no?

—Primer, s'ha de parlar l'idioma. És una vida diferent, una forma diferent d'atacar les coses. Per triomfar, un s'hi ha d'aclimatar una mica. Per exemple, Charo Baeza —una de les meves ex-dones— va passar vuit anys lluitant, però quan va donar el colp, va donar el colp. És el mateix que està fent Iglesias. Està passant molt de temps allà. Ara ja té tota l'orquestra americana, el manager americà, tota la gent que l'envolta americana. Que el critiquin tant com vulguin, però ell s'està carregant de milions.

—¿Vostè a quina edat se'n va anar cap allà?

—Als quatre anys. El 1904, quan el vostre pare encara no havia nascut. Primer a Cuba, i als dotze o tretze cap a Nova York. Imagineu-vos que m'haguessin deixat a Girona, ara estaria fent botifarres. Moltes vegades hi penso.

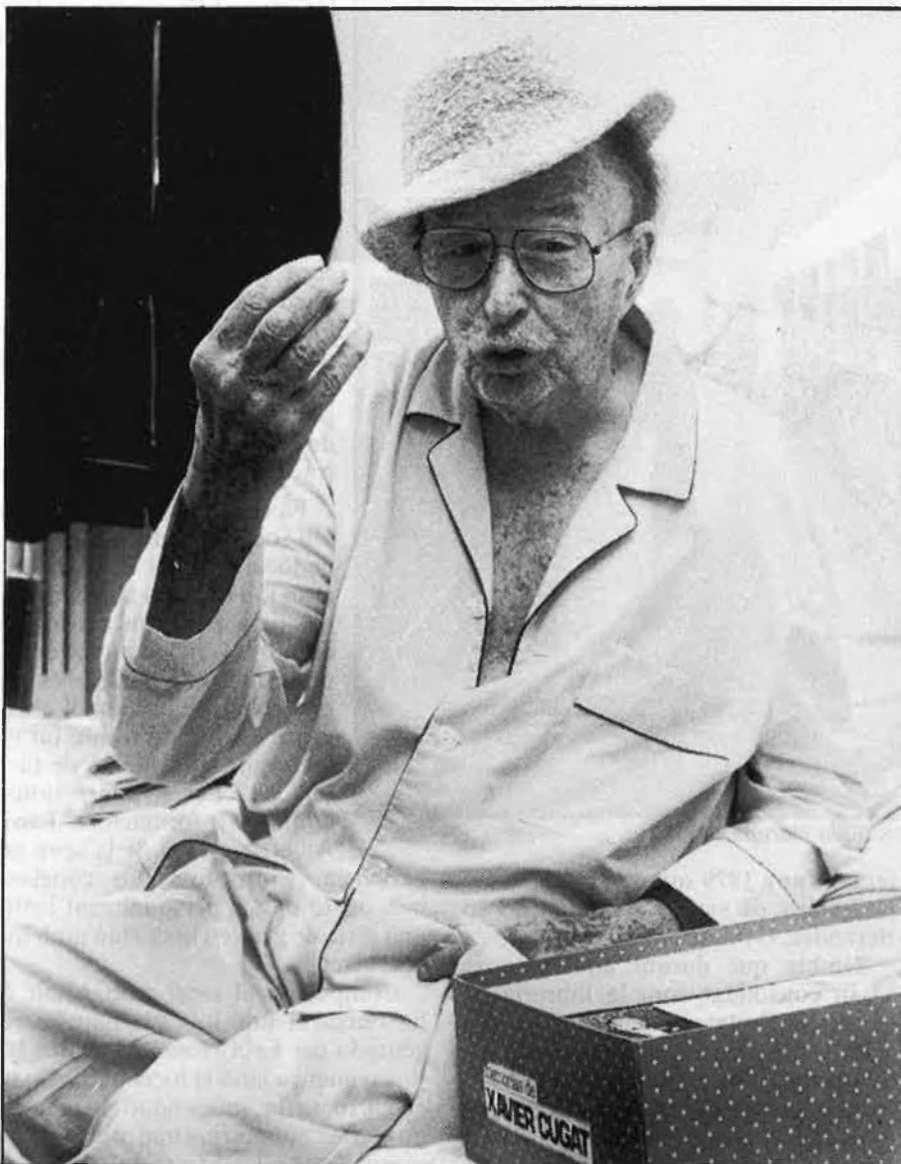
—Igual seria president de la Generalitat.

—No. Potser estaria a la presó, com Ruiz Mateos, per haver organitzat una gran companyia «Cuguis». Si ell, que tenia cinquanta mil empleats, el van ficar a la presó, ja em direu. Un americà ho veuria així: un home que té cinquanta mil empleats, no el fico a la presó. ¿Ha fet coses mal fetes? Molt bé, felicitats. ¿Tu creus que el Reagan no ha fet coses mal fetes? Tothom fa coses mal fetes. Ara, al mateix Pujol, li volen donar una garrantia per Banca Catalana. Jo no sé si Pujol és bo o dolent, és simpàtic.

L'altre dia, la seva dona, que també és molt simpàtica, va venir a saludar-me i em va dir a veure quan anàvem junts a l'òpera, perquè als dos ens agrada. Com que ell sempre està ocupat, doncs podríem anar-hi junts. Simpàtica, però «el huerto está muy lejos». És simpàtica aquesta frase del «huerto». Els espanyols tenen coses molt boniques.

—¿Sempre té la televisió engegada?

—Sí. El que més m'agrada és quan posen allò de «Minutos musicales», i ¡boom! surt un estómac, un xorro de sang, i després un pelat que està penjat i de dalt li llança coses de colors... «Momentos musicales». La televisió espanyola és meravellosa. Però criticar, sí que poden. Són els grans crítics. Ara mateix, si portéssim el Sina tra a València, dirien: «Buenu, ens ho hem de pensar, això». □

DAVID RECUMBERT